

FAIGĀ PĀLOTA

Ko nā mea uma e tatau ke kē iloa e uiga ki te lehitala o koe ke pālota.

E tatau koe ke lehitala ke pālota i te Faigā Pālota mo te Palemene a Niu Hila.

Mo ni iētahi fakamatalaga, telefoni te 0800 ENROL NOW (0800 36 76 56) pe kikila ki te www.elections.org.nz

E taki tolu tauhaga ma fai te Faigā Pālota Lautele a Niu Hila ke filifili ai he Palemene fou ma he Mālō. Ko te hihitemu pālota e takua ko te MMP (Mixed Member Proportional), e mafai ai e nā tino tau tokatahi kua uma te lehitala, ke fai ni a lātou pālota e lua. E fokotahi mo te Pātī e fofou koe ki ei, ka ko tētahi e mo te tino e fofou koe ke kavea ma Hui o tō Itūmālō Pālota ki te Palemene.

Ko te tuātuhi o te mea e nofo ai koe ka iloa ai te itūmālō pālota e i loto ai koe. E i ei nā Itūmālō pālota Lautele ma nā Itūmālō pālota mo Māoli. Ko nā itūmālō pālota takitahi e i ei tana lehitala pe ko he lihi o nā tino uma lele kua uma te lehitala. Kāfai kua 18 ō tauhaga pe matua atu foki ma mafai ke pālota, e leamai te tūlāfono, ko tō igoa e tatau ke i loto o te lehitala. Kāfai kua 17 ō tauhaga, e mafai koe ke lehitala nei fakatatau mo te lumanaki. E uma loa tō lehitala, e tatau ke fakailoa mai i taimi uma e i ei ai ni hūiga ki ni fakamatalaga e uiga ki a te koe. Ko nā Tino e Kikilagia te Lehitala o Tagata Pālota (Registrars of Electors), e gālulue mo te New Zealand Post Ltd e taukikila e ki latou te lihi.

Tali ki nā fehili i lalo e fakatatau ki te lehitala mo te pālota

Lehitalaga ke pālota (Itūlau 3)

E taulia au ke lehitala?

E hē taulia nei au ke pālota?

He ā te tatau ai au ke lehitala?

E vēhea oi lehitala au?

E maua e au i fea he pepa lehitala?

E mafai au ke lehitala pe fakafou ai nā fakamatalaga e uiga ki a te au e ala i te inetineti?

E mafai au ke lehitala ka ko hēki kātoa toku 18?

Ko au e hē kātoatoa lelei tōku mālohi. E mafai ke maua e au he fehoahoani ke lehitala ai au?

E i ei oku kāiga ma aku uō i nā atunuku i fafo. E mafai ke kō lehitalāgia ki lātou?

He ā te mea e takua he lihi hē lōmia?

He ā te pa ki ei taku pepa lehitala kāfai e uma te toe lafo atu e au?

Ni fakamatalaga vēhea te tatau ke kavatu e au?

Lehitala mo Māoli (Itūlau 6)

Filifiliga Faigā Pālota mo Māoli ?

Ko au he Māoli Niu Hila. E vēhea oi filifili e au te lihi pālota e lehitala ai au ?

E vēhea kāfai au he Māoli e lehitala mo te taimi muamua ?

E fakafia oi fai te filifiliga faigā pālota mo Māoli ?

Ko au he tino Polenehia mai Atumotu o te Pahefika. E mafai au ke i loto o te lihi pālota mo Māoli ?

Nā lihi Pālota (Itūlau 7)

He ā te lihi pālota mo te Palemene?

Ko fea te mafai ke kikila ai au ki he lihi pālota?

He ā te fakaaogā ki ei nā fakamatalaga tau pālota?

Fakahako i taimi uma nā fakamatalaga pālota e uiga ki a te koe (Itūlau 7)

He ā ta aku e fai kāfai e hui toku tuātuhī?

He ā ta aku e fai kāfai e hui toku igoa pe ko taku gāluega?

He ā te pa ki ei kāfai au e puli oi fakahako nā fakamatalaga e uiga ki a te au?

Taumafaiga ke fakahako te Lehitala (Itūlau 8)

He ā te taumafaiga ke fakahako te lehitala?

He ā ta aku e fai kāfai e fai he taumafaiga ke fakahako te lehitala?

He ā te pa ki ei kāfai e hē toe kō lafoa taku pepa lehitala fakahako (enrolment update form)?

E vēhea kāfai e maua e au he pepa lehitala fakahako mo he tino kua hē toe nofo i te tuātuhī?

E vēhea kāfai e hē kō maua he pepa lehitala fakahako?

Nā tuākoi mo te pālota (Itūlau 9)

E hēki huia te mea e nofo ai au kae ko au kua tuku ki he itūmālō pālota kehe. Aihea?

Iētahi faigā pālota (Itūlau 9)

He ā te pālota mo he hui Palemene i he itūmālō e fokotahi (Parliamentary by-election)?

Ni ā nā faigā pālota pūlega tau nuku

E taulia au ke pālota i he Pālota Fakatonu e Tagatānuku/Pālota Fakatonu e te Mālō (Citizens Initiated Referenda and/or Government Initiated Referenda)?

Iētahi fakamatalaga (Itūlau 10)

E vēhea oi maua e au ni iētahi fakamatalaga?

E mafai ke kō maua nā fakamatalaga iēnā i iētahi gagana?

Fakatomuaga**Lehitalaga ke pālota****E taulia nei au ke lehitala?**

Ko koe e taulia ma e tatau ke lehitala e tuha ma te tūlāfono pe kāfai:

- Ko koe he tagatānuku Niu Hila pe he tino nofo tūmau i Niu Hila, ma,
- Kua 18 ō tauhaga pe matua atu, ma,
- Kua hili atu i te tauhaga talu tō nofo tūmau pea i Niu Hila, ma,
- E hēki fakahētauliagia koe ke pālota.

E hē taulia nei au ke lehitala?

E mafai koe ke lehitala kāfai:

- Koe he tagatānuku Niu Hila e nofo i fafo o Niu Hila ma e hēki nofo i Niu Hila i te 3 tauhaga taluai.
- Koe he tino nofo tūmau o Niu Hila e nofo i he atunuku i fafo ma e hēki pa mai ki Niu Hila i loto o te 12 mähina taluai.

(Note: E i ei nā taimi e hē fakaaogā ai nā tūlāfono e tākua i luga. Fakatakitakiga, ni tino o te kaufaigāluega fakamua a te mālō pe ni tino o te Defence Force e gālulue i fafo o Niu Hila, vērā ma nā kāiga o ki lātou.)

E i ei iētahi auala e mafai ai ke fakahētaulia he tino ma e lavea ai he nūmela tokaititi lele o tagata. E fakailoa ki nā Tino e Kikilagia te Lehitala o Tagata Pālota, nā tino e aofia i he tūlaga vēnei. Kāfai e i ei hau fehili pe ko hō popolega e uiga ki nā auala e mafai ai ke fakahētaulia, telefoni ki te 0800 ENROL NOW (0800 36 76 56) pe kikila ki ta mātou website – www.elections.org.nz.

Aiheā te tatau ai au ke lehitala?

E tatau koe ke lehitala kāfai koe e taulia ke lehitala. Ko te lehitala o koe e kē maua ai te avanoa ke pālota. Ko te pālota ko he avanoa tēnā ke fai ai hō leo e uiga ki nā tino ma te pātī e filifili ki te Palemene o Niu Hila, i nā faigā pālota lautele takitahi. Ka i ei foki te avanoa ke pālota ai koe i nā faigā pālota tau nuku (local councils) ma nā faigā pālota a nā itūmālō tau te ola mālōlō (District Health Boards) ma ho he pālota mo he matākupu e fokotahi (referenda) pe he pālota fakaali manatu (poll).

E vēhea oi pālota au?

Nā ko te fakatumu lava o he pepa lehitala e takua ko te “Enrolling to vote: Application”. E TATAU koe ke talohaga ke lehitala koe i he lihi pālota, e tuha lava pe ko koe e hē fofou ke pālota.

Kāfai koe he Māoli Niu Hila, pe he lāpuna o he Māoli Niu Hila, ma e lehitala mo te taimi muamua, e mafai foki fakaaogā e koe te tuhi talohaga, ke lea ai koe ki te lihi pālota e fofou koe ke lehitala ai. E mafai ke filifili e koe pe ko te lihi pālota Māoli pe ko te lihi pālota Lautele.

Ko fea te maua ai e au he pepa lehitala?

- Fakatumu ma lafo mai te pepa e fakapipiki i te tua o te tamātuhi tenei, oi lafo atu ai e ki mātou he pepa lehitala.
- E maua i ho he PostShop e hēai he totogi.
- Telefoni mai i te 0800 ENROL NOW (0800 36 76 56) e hēai he totogi, oi lafo atu ai he pepa lehitala.
- Text mai ki te 3676 (e hē totogia) oi lafo atu ai he pepa lehitala.
- Talohaga pe lolomi he pepa lehitala mai te mātou website – www.elections.org.nz

Kāfai e uma te fakatumu o te pepa lehitala oi kave ai ki ho he PostShop pe lafo i te meli (e hēai he stamp e manakomia) ki te:

Freepost 2 Enrol
Electoral Enrolment Centre
P O Box 190
Wellington 6140

E mafai au ke lehitala pe fakafou nā fakamatalaga e uiga ki a te au i te inetineti?

Io, fano ki te mātou website – www.elections.org.nz – ma kilika ki te “Enrol, check or update – Do it here!”. Mulimuli ki nā hitepu ke fakatumu tau pepa talohaga. E

mafai ke download ma lolomi (print) te pepa lehitala kua uma te fakatumu, haini ma lafo mai ai ke fakauma te faiga o te galuega.

E mafai foki ke lafo (send) mai e koe nā mea kua fakatumu oi kua lafo atu ai e ki mātou ki a te koe tau pepa lehitala ke toe hiaki e koe, haini ma lafo mai ai. E mafai foki e koe oi hiaki nā fakamatalaga tau ki tau lehitala i te website.

E mafai ke lehitala au ka ko hēki maua toku 18?

Io, e kātoa loa tō 17 kua mafai koe ke fai hau lehitala mo te lumanaki (provisional enrolment) e ala i te fakatumu e koe o he pepa lehitala. Kāfai la e kātoa tō 18, ko koe kua lehitala.

E maua iētahi fakamatalaga i te tamātuhi e takua ko te “Enrolling to vote before you’re 18”. E maua i ho he PostShop pe telefoni te 0800 ENROL NOW (0800 36 76 56) ke lafo atu he pepa lehitala.

Ko au e hē kātoatoa toku mālohi. E mafai ke maua he fehoahoani ke lehitala ai au?

Kāfai e hē kātoatoa lelei tō mālohi ma fia maua e koe he fehoahoani ke fakatumu ma toe lafo mai ai tau pepa lehitala, ko tēnei te mea e mafai e koe oi fai:

- E mafai tau pepa ke fakatumu ma haini e he tino pālota kua uma te lehitala. E tatau ke tuhilolomi(print) e ia ki tau pepa e hohoko ki te mea e haini ki ei “Elector Physically Disabled – signed by their direction”. (Tino pālota e hē katoatoa lelei te mālohi – hainia e tuha ai ma tana fakatonuga)
- Pe, e mafai tau pepa ke fakatumu ma hainia e he tino kua ia te ia te fakatagaga tau te tūlāfono (Power of Attorney) maia te koe. E tatau ke tuhilolomi(print) e ia ki tau pepa e hohoko ki te mea e haini ki ei “Elector Physically Disabled – Power of Attorney”.

Kāfai he tino o tō kāiga e hē kātoatoa lelei te mālohi o te māfaufau, e mafai e koe oi lehitala ki latou. Telefoni ki te 0800 ENROL NOW (0800 36 76 56) e hēai he totogi, mo ni iētahi fakamatalaga.

E i ei aku uō ma oku kāiga e i atunuku i fafo. E mafai ke lehitala e au ki lātou?

Io. Pe kāfai koi taulia lava ki latou ke lehitala, e mafai ke fakatumu e koe a lātou pepa lehitala. Ko iēnei na mea e mafai e koe oi fai:

- Kāfai koe ko he tino pālota kua uma te lehitala, e mafai e koe oi fakatumu ma haini a lātou pepa. E tatau ke tuhilolomi(print) e koe ki nā pepa hohoko ki te mea e haini koe ki ei “Elector overseas – signed by their direction”. (Tino pālota i fafo o Niu Hila, hainia e tuha ai ma tana fakatonuga)
- Pe, e ia te koe te fakatagaga tau te tūlāfono (Power of Attorney) mai ia te ki lātou, e mafai e koe oi fakatumu ma haini nā pepa a ki lātou. E tatau ke tuhilolomi(print) e koe ki te pepa hohoko ki te mea e haini koe ki ei “Elector Overseas – Power of Attorney”.

Ko koe e tatau ke lehitala ka ko heki pālota koe

He ā te lihi hē lōmia (unpublished roll)?

Kāfai koe e talitonu ko te tūhia o nā fakamatalaga e uiga ki a te koe i te lihi lōmia (printed roll), e ono lamatia ai tō haogalēmū, e mafai ke talohaga koe ke nahe

fakailoagia nā fakamatalaga e uiga ki a te koe i te lihi lōmia. E tatau ke fai hau talohaga kehe mo te mea tēnei ma kaumai ni fakamāoniga e uiga ki nā mea e ono āfāina ai koe, e ve ko he fakatonuga mo te puipuiga (protection order), he fakatonuga mo te tāofofiga, (restraining order) pe he takutinoga mai he Leoleo.

E i ei iētahi fakamatalaga ma te pepa talohaga e maua i loto o ta mātou tamātuhi e takua ko te “Everything you need to know about the unpublished electoral roll”. E maua i ho he PostShop, pe telefoni te 0800 ENROL NOW (0800 36 76 56) ke lafo atu he kopi.

He ā te pa ki ei taku pepa lehitala kāfai e uma te toe lafo atu e au?

Ka hiaki e te Tino e Lehitalagia ia Tagata Pālota ke mautinoa e hako te fakatumuga. Kāfai e hako, ko tō igoa ka tuku ki loto o te lihi pālota o te itūmālō pālota nae nofo ai koe mo he māhina. Ka fakailoa atu e ki mātou i te meli he fakamaoniga ko koe kua lehitala.

Mo ni iētahi fakamatalaga telefoni te 0800 ENROL NOW (0800 36 76 56) or pe kikila ki te www.elections.org.nz.

Ni fakamatalaga vāhea te tatau ke kavatu e au?

Fakamolemole tali ki nā fehili uma i te pepa lehitala kae ke hako te lehitalaga o koe. Nā ko nā fakamatalaga e fakailoga i te (*) te lolomi ki loto o te lihi pālota.

***TŌ IGOA KĀTOA:**

E manakomia ke mafai ai ke hiaki pe kua hako te lehitalaga o koe, ma ke iloa ai nā tino e tai tutuha pe tutuha nā igoa.

AHO FĀNAU

E mafai ke iloa ai e te Tino e Lehitalagia ia Tagata Pālota kua kātoa ō tauhaga ke lehitala ai, ma e fehoahoani foki ke iloa ai nā tino e tutuha nā igoa.

TE HAINI MA TE AHO

Kāfai koe he Māoli Niu Hila, pe ko he lāpuna o he Māoli Niu Hila, e TATAU ke haini ma tuhi e koe te aho ki te vāega o te pepa mo Māoli PE ko te pepa mo tagata Lautele. E HĒ TATAU KE HAINI E KOE NĀ PEPA E LUA IĒNEI. E tāua ke filifili lelei e koe pe ko tēfea te lihi pālota e fofou koe ke i loto ai koe. Mo iētahi tino uma lele, e tatau ke haini ma tuhi e koe te aho ki te vāega o te pepa mo tagata Lautele. Kāfai e hē kātoatoa lelei tō mālohi pe ko koe e i fafo o Niu Hila, ko tau talohaga e mafai ke haini e he tino mo koe.

***TUĀTUHI E NOFO AI**

Ko te tuātuhi tēnei o te fale e nofo ai koe. E hē lava te tuhi o he New Zealand Post Box pe he tuātuhi mo na tiliva i nā nuku i tua, ke fakamatala ai tō tuātuhi. E manakomia e ki mātou te tuātuhi kātoa o koe i te mea e nofo ai koe, kae mafai ai e ki mātou oi lehitala koe i te itūmālō pālota e “nofo” ai koe.

Ko koe e “nofo” i te mea kua filifili e koe ke nonofo ai koe ma tō kāiga, pe ona ni iētahi hokotaga ma kāiga, pe ni iētahi au fuafuaga fakalotoifale, pe tau ki a te koe lava tautahi. E hē vāake ona ko koe e fai ma hē i te mea tēnā i ni taimi oi ka vāake ai ko koe e hē nofo i kinā. Ko te hē i ei o koe i te mea e nofo ai koe i ni taimi ona ko tau gāluega pe ko nā akoakoga (pe ona ko te gāluega pe ko nā akoakoga a tau āvaga), e hē

āfāina ai foki. Ko te mea pito hili ona tāua i te filifiliga pe ko fea te nofo ai koe, ko tau filifiliga ki te mea ka nofo ai koe ma tō kāiga.

TUĀTUHI MELI

E manakomia pe kāfai tō tuātuhi puhameli e kehe ma tō tuātuhi e nofo ai koe. E tatau ke tuhi atu ki mātou ke fakamaonia ai ko koe kua lehitā.

*GĀLUEGA

E fehoahoani foki ki a te mātou ke iloa ai nā tino e tutuha nā igoa. E kitea ho i loto o te lihi lōmia fakapukupuku.

HE MĀOLI KOE?

Nā ko nā Māoli Niu Hila oioti pe ko nā lāpuna o he Māoli Niu Hila, te tatau ke tali i te tiki o te “YES” i loto o te liko. Ko iētahi tino uma e tiki te “NO” i loto o te liko.

NŪMELA TELEFONI:

E manakomia ona e i nā tatau ke fakafehokotaki atu koe e ki mātou.

FAFANUA TUHI:

Kāfai koe e nofo i he tuātuhi e hēai he nūmela, e manakomia ke tuhi e koe he fafānua ke kitea ai te mea e nofo ai koe, ke fehoahoani ke maua tonu ai tō tuātuhi hako mo te itūmālō pālota.

NA HUI NEI TŌ TUĀTUHI TALUAI NEI?

Kāfai e hēki kātoa he māhina talu tō nofo i te tuātuhi e i ei ai nei koe, fakamolemole fakatumu nā vāega (panels) iēnei.

NĀ TINO NIU HILA I ATUNUKU I FAFO:

E tatau ke fakatumu oioti e koe nā vāega (panels) iēnei kāfai koe e i fafo o Niu Hila. Fakamolemole tuhilolomi(print) ki lalo te taimi mulimuli na nofo ai koe i Niu Hila, te taimi na fano ai koe ki atunuku i fafo, ma te tuātuhi na nofo mulimuli ai koe mo he māhina e fokotahi ka ko hēki tukua e koe ia Niu Hila.

Lehitalaga o Tagata Māoli

Filifiliga Faigā Pālota Māoli?

Kāfai koe he Māoli Niu Hila, pe he lāpuna o he Māoli Niu Hila, e mafai ke filifili e koe pe fia i loto koe o te Lihi Pālota Lautele pe ko te Lihi Pālota Māoli.

Ko au he Māoli Niu Hila. E vāhea oi filifili e au pe ko tēfea te lihi pālota e fano au ki ei?

I nā tauhaga taki lima uma lele, e lafo atu ai ki nā tino uma lele i te lihi pālota na leamai ko ki lātou na tupuga mai i nā Māoli Niu Hila, he pepa o te Filifiliga Faigā Pālota Māoli. Ko te pepa tēnei e fakaaogā ke filifili ai e koe pe koe e fofou ke i loto o te lihi pālota Māoli pe i te lihi pālota Lautele. Ko te mea tēnei e takua ko te Filifiliga Faigā Pālota Māoli.

E vāhea pe kāfai ko au he Māoli fatoā lehitā mo te taimi muamua?

E mafai ke filifili e koe te lihi pālota e fia i loto ai koe, kāfai koe he Māoli Niu Hila, e ala i te hainia e koe o te vāega (panel) o te pepa lehitā. E uma loa lava te fai o tau

filifiliga e hē mafai ke toe huiagia heiloga kua pa ki tētahi taimi e fai ai te Filifiliga Faigā Pālota Māoli.

E fai taki fia te Filifiliga Faigā Pālota Māoli?

Ko te Filifiliga Faigā Pālota Māoli e fai taki lima tauhaga i he taimi e kātoa te fa māhina, ma e maua ai e tagata pālota Māoli te avanoa ke toe iloilo ai ma hui te itukaigā lihi pālota e lehitā ai.

Ko au he tino Polinehia mai Atumotu o te Pahefika. E mafai au ke i te lihi pālota Māoli?

Hēai. E mo nā Māoli Niu Hila ma nā lāpuna o nā Māoli Niu Hila oioti. Ko nā Kuki Ailani Māoli ma iētahi Tagata Atumotu e fakataga ke lehitā, e lehitā i te lihi pālota Lautele.

E maua iētahi fakamatalaga i te tamātuhi a ki mātou e takua ko te “Enrolling to vote as a New Zealand Maori”.

Nā lihi pālota

Mo ni iētahi fakamatalaga telefoni te 0800 ENROL NOW (0800 36 76 56) pe fano ki te www.elections.org.nz.

He ā te lihi pālota mo te Palemene?

Ko te lihi ko he tuhi e lihi ai nā tino uma lele i loto o te itūmālō pālota kua uma te lehitā. E aofia ai o lātou igoa, tuātuhi ma nā gāluega. Ho he tino e mafai ke kikila ki ei. E i ei te lihi fou e lolomi i tauhaga uma, vaganā ai nā tauhaga o nā pālota mo te Palemene. I nā tauhaga iēnā, e lua ia lihi e lolomi; ko tētahi mo ho he tino ke hiaki pe hako nā fakamatalaga e uiga ki a te ki lātou, ka ko tētahi e fakaaogā i te Aho o te Pālota.

Ko fea te mafai ke kikila ai au ki he lihi pālota?

Ko nā lihi mo Niu Hila kātoa e maua i nā ōfiha tautokatahi o nā Tino e Lehitalagia ia Tagata Pālota vēnā ma nā faletuhi. E hē gata i tēnā, ko nā PostShop uma lele e maua ai nā kopi o nā lihi pālota Lautele ma Māoli mo te koga tēnā e i ei ai. Ko te lahiga o nā PostShop lalahi e maua ai foki ma nā lihi pālota o nā itūmālō e tuākoi atu ki ei.

Pe hiaki foki e koe nā fakamatalaga tau ki tau lehitā i ta mātou website – www.elections.org.nz.

He ā te fakaaogā ki ei nā fakamatalaga tau pālota?

Kāfai koe e lehitā, nā ko tō igoa, te tuātuhi ma tau gāluega te ka kitea i te lihi lōmia mo tō itūmālō pālota. Ko te lihi e tatala ke hiaki e ho he tino. Ko nā fakamatalaga iēnei fakatahi ai ma te vāega o te matua e i ei koe, te tuātuhi puha meli ma pe ko koe e tupuga mai i Māoli (kāfai e talafeagai), e ono oi kave ki nā haienihi pe ki nā tino hukehuke a nā health boards, nā tino e tutū i te faigā pālota, hui ki te Palemene pe ko nā pātī tau politiki. Ko nā fakamatalaga foki e kave ki nā pūlega tau nuku mo te faiga o nā pālota a ki latou ma nā district health boards, nā pālota ki he matākupu e fokotahi (referenda) ma nā pālota fakaali manatu (polls). E fakaaogā foki nā fakamatalaga tau faigā pālota ke fai ai nā lihi mo nā hui o tagata e faia te fakaikuga pe hala pe hēai i he holi tūlāfono (Jury).

Fakahako i taimi uma nā fakamatalaga tau pālota e uiga ki a te koe

He ā ta āku e fai kāfai kua hui toku tuātuhi?

Ka ko heki fano kehe koe, fakatumu he pepa New Zealand Post “Mail Re-direction Request” e maua i ho he PostShop. Ka mafai ke tiliva atu nā meli a koe ki tō tuātuhi fou, ma ka fakailoa foki ki te Tino e Lehitalagia ia Tagata Pālota ko koe kua hui te mea e nofo ai.

Kāfai tō tuātuhi fou e i te itūmālō pālota lava e tahi, ka mafai e te Tino e Lehitalagia ia Tagata Pālota ke fai te hūiga ki te lihi ma lafo atu he fakaaliga fou ke fakamaonia ai.

Kae kāfai koe e fano ki he itūmālō pālota fou, ka lafo atu he pepa kua uma te lolomi mā koe lava, ke hiaki, haini ma toe lafo mai ai. Ka lehitala koe e te Tino e Lehitalagia ia Tagata Pālota i te itūmālō pālota fou, kāfai e ia maua te pepa kua hainia e koe, ma lafo atu ai he tuhi ke fakamaonia ai.

Kāfai e hē maua e te Tino e Lehitalagia ia Tagata Pālota te igoa o koe i ho he lihi pālota, ka lafo atu e ia he pepa lehitala fou ki tō tuātuhi fou.

Kā hē ko tēnā, e mafai ke fakatumu e koe he pepa lehitala fou pe fano ki ta mātou website – www.elections.org.nz – ma tuhi tō tuātuhi fou i te auala tēnei.

He ā ta aku e fai kāfai e hui toku igoa pe ko taku gāluega?

Kāfai e hui tō igoa pe ko tau gāluega, e tatau ke fakailoa ki te Tino e Lehitalagia ia Tagata Pālota i he tuhi e uiga ki nā hūiga, i he taimi vave e mafai ai. Kā hē ko tēnā, e mafai ke fakatumu e koe he pepa lehitala fou pe fakahako nā fakamatalaga e uiga ki a te koe i te mātou website – www.elections.org.nz.

E vāhea kāfai au e puli oi fakahako nā fakamatalaga e uiga ki te au?

Kāfai koe e puli oi fakahako nā fakamatalaga e uiga ki a te koe, e ono hē ki mātou mafaia oi fakafehokotaki atu koe i te taimi o nā taumafaiga ke toe fakahako te lehitalaga (update campaign) ma ko tō igoa ka kave kehe mai te lihi pālota. Ka tatau ai la koe ke toe lehitala.

Taumafaiga ke toe fakahako te lehitalaga

He ā te taumafaiga ke toe fakahako te lehitalaga (enrolment update campaign)?

I tauhaga uma e tau afe ia tagata Niu Hila e maua ni hūiga ki o lātou olaga. E hui te fale e nonofo ai, e fakapoipo, e hui a lātou gāluega. E tokalahi e toe foki mai iētahi atunuku i fafo. Ko iētahi taimi e hē ki lātou fakailoagia nā hūiga iēnei ki te Tino e Lehitalagia ia tagata Pālota.

Ko te mea ia e fai ai pea e ki mātou nā taumafaiga ke toe fakahako te lehitalaga. E tatau ia tagata uma ke hiaki ma fakahako ho hētahi fakamatalaga e tatau ke hui, kae ke mafai ai e te Tino e Lehitalagia ia Tagata Pālota oi fakaopoopo nā huiga iēnei ki te lihi pālota fou.

He ā ta aku e fai kāfai kua i ei he taumafaiga ke toe fakahako te lehitalaga?

E tatau ke hiaki ma toe hui e koe nā fakamatalaga pālota e uiga ki a te koe, pe kāfai e tatau. Kua fakafaigōfie e te Tino e Lehitalagia ia Tagata Pālota te mea tēnei i te lafo

atu e ia o nā pepa lehitala ki nā tino uma kua i ei nā igoa i te lihi pālota tuai. Ko tau pepa lehitala toe fakahako (enrolment update form) ka fakaali mai ai na fakamatalaga e uiga kia te koe e veia ona fakamaumaugia. E i ei te avanoa i te pepa ke fai ki ei nā mea e tatau ke fakahako. Oi kua haini ai ma tuhi ma te aho oi toe lafo mai ai i te teutuhi mo tau tali, kua fakapipiki atu. Kāfai e hako uma lele nā fakamatalaga e uiga ki a te koe, e hē manakomia la ke tali mai koe, ma ka tūmau pea lava tō igoa i te lihi pālota vērā ma nā fakamatalaga pālota, e ve oi tūhia i te pepa lehitala toe fakahako.

He ā te pa ki ei kāfai e hē toe fakafoki atu e au te pepa lehitala toe fakahako?

Ka tūmau pea lava tō igoa i te lihi pālota ma nā fakamatalaga e ve ona tūhia i te pepa toe fakahako.

E vēhea kāfai e maua e au he pepa lehitala toe fakahako mo he tino kua hē toe nofo i te tuātuhī?

E tatau ke lafo e koe ki ei ki te tuātuhī fou. Kāfai e hē kē iloa te tuātuhī fou, tuhi ki te teutuhī, “Gone no address” oi lafo mai ai i te meli. Ka toe fakafoki ki te tino e Lehitalagia ia Tagata Pālota, ma ka ia kave keheagia te igoa mai te lihi pālota,

E vēhea pe kāfai e hē maua haku pepa lehitala toe fakahako?

E tatau ke fakatumu e koe he pepa lehitala fou. E maua loa lava tau pepa lehitala kua uma te fakatumu (completed enrolment form) e te Tino e Lehitalagia ia Tagata Pālota, oi ka tuku ai loa tō igoa ki te lihi pālota.

Nā Tuākoī mo Faigā Pālota

Ko au e hēki huia te mea e nofo ai au kae ko au kua tuku ki he itūmālō pālota fou. Aihea nei?

Ko nā itūmālō pālota takitahi, e tatau ke tāli tutuha lelei ia tagata i loto. Kae ko iētahi koga e tuputupu vave, kako iētahi e fano ki lalo te nūmela o tagata, ma ko nā tuākoī e mafai ke tahuī ke tau fakafetaui.

I nā taki lima tauhaga uma, kāfai e uma te tuhigāigoa, ko nā tuākoī mo nā itūmālō pālota uma lele e toe iloilo. Kāfai kua i ei he hūiga lahi ki te nūmela o tagata i he itūmālō pālota, e ono oi hui nā tuākoī ke tau fakatutuha te tokalahi o nā tino i loto o nā itūmālō pālota. Ko nā tuākoī fou la e fakaaogā i te tētahi pālota ka hohoko mai.

Iētahi faigā pālota

He ā te pālota Palemene mo he itūmālō e fokotahi?

Ko iētahi taimi e i ei he nofoa itūmālō kua hē nofoia i te va o nā Faigā Pālota Lautele. Oi ka maua ai he avanoa mo nā tino i te itūmālō tēnā ke pālota ai mo he Hui fou ki te Palemene. Ko te mea tēnei e tākua he pālota mo he itūmālō e fokotahi (by-election). Ka i ei he lihi pālota fou e fai ma toe fakahako mo te itūmālō pālota tēnā.

Ni ā nā pālota pūlega tau nuku?

Kāfai koe e lehitala mo te pālota Palemene, ko tau lehitala tēnā e fakaaogā foki mo te pālota pūlega tau nuku. Ko tona uiga e mafai foki ke pālota koe mo tō pūlega tau nuku (local council). Ko tona uiga, e mafai foki koe ke pālota mo tō pūlega tau te Ola Mālōlō (district health board elections). E aofia ai te filifiliga o he pulenuku mo tō nuku pe ko te pitonuku, ma ni tino ke kavea ma hui o koe i loto o te pulepulega a tō

Itū- mālō (regional council), nuku (city) pe ko te pitonuku (district council), community board, district health board ma iētahi fakalapopotoga e ve ko nā licensing trusts.

E taulia au ke pālota i he Pālota e Fakatonu e Tagatānuku/Pālota Fakatonu e te Mālō (Citizens Initiated Referenda and/or Government Initiated Referenda)?

E lehitala loa koe i te pālota mo te Palemene, oi ka mafai foki koe ke pālota i he Pālota e Fakatonu e Tagatānuku ma/pe e te Mālō?

Mo ni iētahi fakamatalaga

E vāhea oi maua e au ni iētahi fakamatalaga?

Ko iētahi fakamatalaga e uiga ki te lehitala ke mafai ai oi pālota, e mafai ke maua mai i te:

- telefoni e hēai he totogi 0800 ENROL NOW (0800 36 76 56).
- fano ki ta mātou website www.elections.org.nz
- faitau ki nā tamātuhi
 - Everything you need to know about the unpublished electoral role*
 - Enrolling to vote before you're 18*
 - Enrolling to vote as a New Zealand Maori*

*e maua i nā PostShop pe ko te Tino e Lehitalagia ia Tagata Pālota

Fakafetai te faitau ki te tamātuhi tēnei.

E fakamoemoe ki mātou kua tali uma atu e ki mātou nā fehili a koe e uiga ki te lehitatalaga ke pālota.

Kāfai e fia maua e koe ni iētahi fakamatalaga, telefoni mai i te telefoni e heai he totogi 0800 ENROL NOW (0800 36 76 56) pe fano ki te www.elections.org.nz

E mafai nei ke kō maua nā fakamatalaga iēnei i iētahi gagana?

Kāfai koe e fofou ki he kopi o te tamātuhi tēnei i te gagana Māoli, Kuki Ailani Māoli, Tonga, Hamoa, Haina, pe ko Kōlea, telefoni mai i te telefoni e hēai he totogi 0800 ENROL NOW (0800 36 76 56) oi lafo vave atu ai he kopi e ki mātou.

Mo ni iētahi fakamatalaga, telefoni te 0800 ENROL NOW (0800 36 76 56) pe kikila ki te www.elections.org.nz

Electoral Enrolment Centre
New Zealand Post Limited
PO Box 190
Wellington 6140
Phone: 0800 ENROL NOW
(0800 36 76 56)
Fax: (04) 801 0709
Email: enrol@elections.org.nz
Web site: www.elections.org.nz